

Олександр Форманчук: «Лише свідомо людина керує собою»

Олександр Форманчук — актор Національного академічного драматичного театру ім. І. Франка, заслужений артист України. Закінчив Національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого (2004). Ролі в театрі ім. І. Франка: Голос («Соло-мія» О. Білозуба), Тібальт («Ромео і Джульєтта» В. Шекспіра), Воїн («Шякунтала» Калідаси), Павло («Соло для годинника з передзвоном» О. Заградника), Ліндслей («Віват, Королево!» Р. Болта), Городовий («Божественна самотність» О. Денисенка), Жрець («Цар Едип» Софокла), Карпо («Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького), Раймон Ассо («Едіт Піаф. Життя в кредит» Ю. Рибчинського, В. Васалатій), Гриць («У неділю рано зілля копала» О. Кобилянської), Фердинанд («Буря» В. Шекспіра), Сірко юнак («Урус-Шайтан» І. Афанасьєва), Перший керівник «боксерів» («Гімн демократичної молоді» С. Жадана), («Morituri te salutant» В. Стефаника) та ін. Роботи на інших сценах: «Голодний гріх» В. Стефаника (Центр ім. Л. Курбаса), «Одісей» Гомера (Центр ім. Л. Курбаса), «Щуролов» О. Гріна («Вільна сцена»).

Розмову вела Ольга Велимчаниця

— Ви знайшли себе як актора, впевнено рухаєтеся, розвиваєтеся, працюєте над собою. А коли ви відчували, переконалися, що театр — це ваше?

— Я з дитинства мріяв про сцену, хоча ніколи й у театрі не був. Пам'ятаю, мені було років чотири чи п'ять, коли я вперше заспівав пісеньку перед глядачем у дитячому садку, і те переживання мені настільки сподобалося, що з того часу я твердо знав: хочу бути артистом. Спочатку мріяв бути співаком, але якось, десь у четвертому класі, ми з моїм однокласником і гарним другом Юрою Малихіним, який нині відомий поет Житомирщини, вперше зробили комічну сценку, і мене полонила ігрова стихія, і я схилився до акторства. Відтоді ми з другом організовували різні капусники в школі, концерти, щось писали, грали, і людям це подобалося. Я себе відчував щасливим, коли був на сцені. Мої односельці казали: «Сашко — ти артист».

— І ви вирішили піти за своєю мрією. Як вступали до університету ім. І. Карпенка-Карого?

— Випадково, бо я навіть не знав про існування цього вишу. Якось друга мама прийшла і каже: «Гицлі! Скільки будете штани протирати? Ви думали, куди будете вступати? Ось вам книжка, вибирайте!» Я взяв до рук цей довідник і почав шукати, де навчають артистів, бо раніше подумував про Житомирське училище культури і мистецтв. Саме з цього довідника я дізнався про університет ім. І. Карпенка-Карого. Потім із сестрою поїхав до Києва, і коли вперше потрапив у стіни інституту, відчув себе ніби в казці, це для мене було щось недосяжне, дивне, красиве. То якраз була післяноворічна пора: ще залишилося новорічне вбрання, іграшки; студенти ходять у трико... Я дізнався про іспити і в під-

несеному настрої поїхав додому готуватися. Мені допомагав мій прекрасний вчитель української мови та літератури Станіслав Володимирович Круглов, якого я дуже люблю і ціную. Його слова досі пам'ятаю: «Ну що ж, хай наше телятко вовка з'їсть». Чесно скажу, я не вірив, що мені вдасться, але десь на підсвідомому рівні відчував, що варто спробувати. Мене дуже підтримували друзі, в яких я мешкав, та родина. Складаючи перші іспити на п'ятірки, боявся повірити, щоб не злякати цю удачу. І коли побачив своє прізвище в списках, був збентежений. По-справжньому відчув радість, вже коли приїхав на навчання.

— Студентські роки, напевне, були сповнені відкриттів?

— Я дуже любив інститут. Тоді я вперше побачив театр. Першою виставою, на яку потрапив, була «Енеїда». Я відчув театр як щось магічне, захопливе. І водночас з'явилося дивне відчуття, що звідкись це мені знайоме. Все для мене було нове — постановки, студи, репетиції. Відбувалися містичні речі, наприклад, снилися сцени з вистав, які я побачив уже згодом. Так було з «Тев'є-Тевель» вже коли я грав у цій виставі: була сцена Богдана Сильвестровича та Василя Мазура, сцена чудова, комічна, глибока, і в той час, будучи на сцені, я згадав свій сон, аж трохи моторошно стало... Саме ця сцена мені колись наснилася.

— Які уроки в інституті для вас найважливіші?

— Мені дуже пощастило з педагогами. Олег Микитович Шаварський — народний артист України, актор нашого театру, Анатолій Іванович Захарченко — теж блискучий педагог, обидва вчили нас любити свою професію, з перших пар говорили про етику і естетику. А мені здається, це не лише в житті, це в кожній професії важли-

Олександр Печериця, Олександр Форманчук, Іван Залуський у виставі «**Morituri te salutant. У нас все свято**» за В. Стефаником. Режисер Дмитро Богомазов. Театр ім. І. Франка, 2013

Олександр Форманчук — Рафалович та Тетяна Міхіна — Регіна у виставі «**Перехресні стежки**» за І. Франком. Режисер Дмитро Чиріпюк. Театр ім. І. Франка, 2012

во: якщо добре ставитися до людини, намагатися почути її, бути відкритим, тоді й вона відкривається, відбувається взаємна зустріч сердець, яка провокує творчу енергію. Якщо ж закриватися у власних знаннях і досвіді, то нічого не вийде.

— Театр ім. І. Франка відчинив для вас свої двері одразу після закінчення інституту, це було для вас несподіванкою?

— Перед тим, як мене взяли до театру, мені знову ж таки наснився сон, що мене запрошує до театру сам Богдан Сильвестрович. І ось через декілька днів на дипломну виставу, а це був мюзикл «Чикаго» таки прийшов Богдан Сильвестрович. У мене була невелика роль, але цікава. Наступного дня нам приносять список з шести чоловік, котрих Ступка хоче бачити на прослуховуванні в театрі. Нас шестеро й забрали. Раніше казали, що коли приходиш до театру, то спершу граєш у масовках, а вже через кілька років можуть дати якусь серйозну роль. Але нам пощастило, бо Богдан Сильвестрович мав кредо: «Артист розвивається, маючи ролі». Він нами опікувався справді побатьківськи. І всім молодим давав шанс, заохочував режисерів залучати нас до роботи. І я з перших днів мав ролі. Першою роллю, несподівано для мене самого, був балет «Соло-мія». Я там танцював одну з головних партій — Голос Соломії Крушельницької, персонаж містичний, ірреальний. Богдан Сильвестрович завжди щось підказував, і я йому за це дуже вдячний. Пам'ятаю, під час постановки «У неділю рано зілля копала» він підійшов до мене, і його слова тоді мене дуже вразили: «Сину, коли в тебе в роті пересихає, підійди до Вірочки, попроси мою сіль і щіпочку поклади собі під язик». Коли від великого артиста чуєш такі батьківські турботливі слова, розумієш, що ти потрібен. А актору необхідне це відчуття, що ти не просто виконавець, статист, а справді важливий і в театрі, і в житті. І коли відчуваєш це, внутрішні резерви максимально розкриваються.

— З режисерами так само пощастило, як і з наставниками?

— Так, а режисери — вчителі в нашій професії. З режи-

сером Дмитром Богомазовим ми зробили вже дві вистави. Перша — «Щуролов» у «Вільній сцені». Коли я почав з ним працювати, увесь мій світ перевернувся. Його методика, підхід до роботи — такого я не зустрічав раніше. З Дмитром Івановичем Череп'юком — теж дві, я люблю з ним працювати, він цінує роботу артиста, намагається слухати і чути, він уміє створювати на репетиціях доброзичливу атмосферу, а це дуже важливо. Істерія в репетиціях, можливо, в деяких моментах потрібна, але все-таки насамперед репетиція має відбуватися в любові. Тоді ти не пропускаєш деталей, розкриваєшся максимально і бачиш те, що в нервовому стані можеш пропустити, адже нерви затуманюють розум. Ігор Афанасьєв також дав мені дві прекрасні ролі — в «Едіт Піаф» і в «Урус-Шайтані», де я граю Сірка. З ним теж дуже цікаво, він дає актору проявити себе, він дуже розумний чоловік. З Юрієм Одиноким працював небагато, але інколи можна просто посидіти в нього на репетиціях, і вже щось візьмеш для свого розвитку. Він неймовірно енергійний, швидко занурює всіх у роботу. Сергій Маслюбойчиков — також прекрасний режисер і людина. Акторська професія непроста — постійно треба бути уважним до світу, до себе. І це добре, бо маєш від цього задоволення, хліб насущний, та ще й розвиваєшся, бо не всі професії дозволяють одночасно працювати зі своїм тілом, з емоціями, з серцем. Ти маєш шанс вивчати себе. Коли вивчаєш, з'являється стрижень у людини, глядач це відчуває, цінує. З режисерами, з якими я працював, мені дуже пощастило.

— Нещодавня прем'єра в театрі ім. І. Франка — «Morituri te salutant. У нас все свято» вже має позитивний розголос серед кийського глядача. Як Дмитро Богомазов працює з акторами?

— Богомазов формує команду з артистів, створює затишок. Ніколи не підвищує голосу, ставиться доброзичливо до артистів, і всі це відчувають: якоїсь миті починаєш розуміти, що хочеш бути якомога довше в цьому процесі. Ми ніколи не дивилися на годинник, репетували, поки були сили або наставляв час іти на виставу.

У Богомазова актор вчиться щосекунди. Він дозволяв нам і заохочував нас бешкетувати, бавитися. Ми любили спостерігати за Богомазовим у момент роботи: таке враження, ніби він, слухаючи монолог, зливається з актором, не пропускає жодного поруху.

– *А треба бути завжди свідомим?*

– Так, на сцені треба бути свідомим. Бо якщо цього немає – ти десь зникаєш, і глядачу тоді важко тебе зрозуміти. Коли щосекунди бачиш, як твоє тіло рухається, ти загострюєшся, працюєш з кількома планами: в тебе є персонаж, обставини, ситуація, партнер, до того ж ти ще бачиш своє тіло і маєш розуміти, що відбувається у твоїй психології. І тоді глядач це відчуває, від артистів іде енергія. Бо коли зі сцени йде порожня емоція, людина одразу розпорошує себе, свідомість затуманюється, зникає розуміння. З емоцією теж треба працювати, не просто впадати в істеріку, а фіксувати, усвідомлювати її, як і кожну дію, кожне слово.

– *Коли думає актор, тоді і глядач теж думає, не лише переживає...*

– Так, тоді глядач включається в історію. Він починає думати і чути, коли текст не порожньо звучить зі сцени, а актори максимально навантажують слова. Дмитро Михайлович каже, що слово має завжди бути для нас актуальним. Кожне слово ти можеш бачити як образ. Тоді цікаво і актору, і глядач розуміє, не пропускає жодного слова.

– *Мабуть, у цьому і секрет «Щуролова» і «Morituri», коли тексти складні, але все одно виразно прочитуються?*

– Богомазов – режисер, який уміє працювати з будь-якими текстами. Він так завантажує артиста роботою, що той заново відкриває театр, відкриває себе. Ти розумієш, наскільки вагома ця професія у твоєму житті. Він каже, задумайся: що для тебе театр, що для тебе твоя професія. А я справді про це ніколи не думав. Знаю, що люблю цю професію, мені подобається процес, але чим є театр для мене – ніколи не ставив перед собою це питання. А слід було. Бо шукаючи відповідь, я зрозумів наскільки гострою є в мені потреба бути тут, зрозумів, що саме в театрі відчуваю себе цілісно. Вже від самої думки, що я завтра вийду на сцену, почуваюся краще.

– *Тобто ви не боїтеся труднощів у роботі? Ба більше, вам вдалося звучати і бути дуже органічним у виставі «Morituri». Звідки це, звідки діалект?*

– Я не працював спеціально над діалектом, мовою. Просто в процесі роботи з режисером, у якийсь момент сам знаходиш якість говоріння, саме якість, а не манеру. Це пов'язано з тим, що твоє тіло, чуючи любов, потребу, починає відгукуватися, головне встигати побачити те, що тіло пропонує, і це використувати. Я дуже люблю цю виставу. Вона завжди буде йти по-новому, бо тут є закладений режисером стрижень життя. Є схема, за якою треба рухати історію персонажа, але при цьому ми маємо робити це ніби вперше. Треба чути свій настрій, і з цим теж працювати. Ось, наприклад, на серці туга, і можна з цією журбою працювати, і потім вона перероджується в радість. Ти її помічаєш, видихаєш і вмикаєш з середини себе інші резерви. Якщо людина уважна до себе, вона не бореться з тим, що у неї всередині, а бачить

це, приділяє увагу внутрішньому світу, про який так часто забуває.

– *Ви вже працювали з текстом Стефаніка у виставі «Голодний гріх». Ці постановки можна порівняти?*

– По-перше, то була робота з іншим режисером – Олександром Білозубом. Він – один з перших режисерів, з яким я дуже плідно працював. Я любив цю виставу, глядачі, критики теж називали її вдалою, вона має премію «Київська пектораль» за кращу камерну виставу. Разом з тим вистава була дуже складною, як на рівні форми (я працював у пилуці – купі соняшникового насіння), так і на рівні змісту. Це новела Стефаніка «Новина»: батько не витримав того, що діти голодують. Їхні голодні, мов свинцем налиті очі, самі кістки і шкіра – все це змусило напівбожевільного батька втопити найменшу доньку, він думав так буде краще; старший вдалося випроситися. Його душа буде вічно проживати цей гріх, навіть після того, як він себе вбиває. Він застряг між небом і землею... «Голодний гріх» – це зовсім інша вистава, але кожна зустріч зі Стефаніком – це прекрасно. В нього неймовірно художня мова, вона образна, дуже жива.

– *«Morituri» – більш життєствердна, хоча там теж ніби все по колу: смерть – життя...*

– Так. Ідея Дмитра Михайловича і полягає в тому, що вистава про людей, які смерті не бояться, вони про неї говорять. Вони йдуть на смерть з відкритими серцями. На мою скромну думку, людині варто думати про смерть: ми коли-небудь підемо з цього світу, а що після нас залишиться? Якщо людина про це думатиме, її вчинки будуть чистішими. Колись існувала така традиція у древніх народів, коли ховали покійника: якщо це чоловік – то залишалися самі чоловіки і сім днів його поминали, розмовляли. Першого дня згадували найгірші його вчинки. А в наступні дні вони говорили про Бога і про смерть, таким чином всім і собі нагадували: я помру – що про мене скажуть? Стефанік дуже любив життя, попри те, що новели його страшні. Батько йому казав: «Сину не пиши так, бо вмиреш». Але Стефанік писав про те, що треба задуматися, треба пам'ятати, що колись підеш, тому треба цінувати життя. Все одно ми за кожен свій вчинок ще в цьому житті розгрібаємо, все повертається. Але ми живі люди, на жаль, людина не завжди господар своїх вчинків. Не тільки в театрі, а й в житті лише свідомою людиною керує собою. А нею можуть керувати ще емоції, бажання, соціум.

– *В одному з інтерв'ю ви сказали, що мрієте створити театр.*

– Мені б хотілося. В Києві має бути більше театрів. Але театр – складна система, а я – мрійник. Я колись думав піти на режисуру, хто зна, чи це станеться, але нині я не відчуваю в цьому гострої потреби. Хочу максимально віддатися акторській професії. Це професія, яка вимагає постійної праці, пошуків, безупинного вдосконалення, треба постійно навчатися, сумніватися, тоді не вичерпається бажання розвиватися, бажання бути на сцені.

– *Я вам бажаю цікавих пошуків і знахідок, відкриттів у собі, в театрі і навколишньому світі і, звісно ж, багато цікавих ролей і вдячних глядачів.*

Березень, 2013